

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ФАНЛАР
АКАДЕМИЯСИ МИНТАҚАВИЙ БЎЛИМИ
ХОРАЗМ МАЪМУН АКАДЕМИЯСИ**

**ХОРАЗМ МАЪМУН
АКАДЕМИЯСИ
АХБОРОТНОМАСИ**

Ахборотнома ОАК Раёсатининг 2016-йил 29-декабрдаги 223/4-сон қарори билан биология, қишлоқ хўжалиги, тарих, иқтисодиёт, филология ва архитектура фанлари бўйича докторлик диссертациялари асосий илмий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган

2023-10/4

**Вестник Хорезмской академии Маъмуна
Издается с 2006 года**

Хива-2023

Бош мухаррир:

Абдуллаев Икрам Искандарович, б.ф.д., проф.

Бош мухаррир ўринбосари:

Ҳасанов Шодлик Бекпўлатович, к.ф.н., к.и.х.

Тахрир хайати:

Абдуллаев Икрам Искандарович, б.ф.д., проф.
Абдуллаева Муборак Махмусовна, б.ф.д., проф.
Абдуҳалимов Баҳром Абдурахимович,
т.ф.д., проф.

Азгимова Гулчехра Азизовна, т.ф.д., проф.

Аимбетов Нагмет Каллиевич, и.ф.д., акад.

Аметов Якуб Идрисович, д.б.н., проф.

Бабаджанов Хушнуд, ф.ф.н., проф.

Бобожонова Сайёра Хушнудовна, б.ф.н., доц.

Бекчанов Даврон Жуманазарович, к.ф.д.

Буриев Хасан Чутбаевич, б.ф.д., проф.

Ганджаева Лола Атаназаровна, б.ф.д., к.и.х.

Давлетов Санжар Ражабович, тар.ф.д.

Дурдиева Гавҳар Салаевна, арх.ф.д.

Ибрагимов Бахтиёр Тўлаганович, к.ф.д., акад.

Исмаилов Исҳоқжон Отабаевич, ф.ф.н., доц.

Жуманиёзов Зоҳид Отабаевич, ф.ф.н., доц.

Жуманов Мурат Арепбаевич, д.б.н., проф.

Кадирова Шахноза Абдухалиловна, к.ф.д., проф.

Каримов Улўзбек Темирбаевич, DSc

Курбанова Саида Бекчановна, ф.ф.н., доц.

Қутлиев Учқун Отобоевич, ф-м.ф.д.

Ламерс Жон, қ/х.ф.д., проф.

Майкл С. Энжел, б.ф.д., проф.

Махмудов Рауфжон Баходирович, ф.ф.д., к.и.х.

Мирзаев Сирожиддин Зайниевич, ф-м.ф.д., проф.

Мирзаева Гулнора Саидарифовна, б.ф.д.

Пазилов Абдуваеит, б.ф.д., проф.

Раззақова Сурайё Раззоқовна, к.ф.ф.д., доц.

Рахимов Рахим Атажанович, т.ф.д., проф.

Рахимов Матназар Шомуротович, б.ф.д.,

проф.

Рахимова Гузал Юлдашовна, ф.ф.н., доц.

Рўзметов Бахтияр, и.ф.д., проф.

Садуллаев Азимбой, ф-м.ф.д., акад.

Салаев Санъатбек Комилович, и.ф.д., проф.

Сапарбаева Гуландам Машиариповна, ф.ф.ф.д.

Сапаров Каландар Абдуллаевич, б.ф.д., проф.

Сафаров Алишер Каримджанович, б.ф.д., доц.

Сирожов Ойбек Очилович, с.ф.д., проф.

Сотилов Гойипназар, қ/х.ф.д., проф.

Тожибаев Комилжон Шаробитдинович,

б.ф.д., академик

Холлиев Аскар Эргашевич, б.ф.д., проф.

Холматов Бахтиёр Рустамович, б.ф.д.

Чўпонов Отаназар Отожонович, ф.ф.д., доц.

Шакарбоев Эркин Бердикулович, б.ф.д., проф.

Эрматова Жамила Исмаиловна, ф.ф.н., доц.

Эшчанов Рузумбой Абдуллаевич, б.ф.д., доц.

Ўразбоев Ғайрат Ўразалиевич, ф-м.ф.д.

Ўрозбоев Абдулла Дурдиевич, ф.ф.д.

Ҳажиева Мақсуда Султоновна, фал.ф.д.

Ҳасанов Шодлик Бекпўлатович, к.ф.н., к.и.х.

Худайбергана Дурдона Сидиқовна, ф.ф.д.

Хоразм Маъмун академияси ахборотномаси: илмий журнал.-№10/4 (107), Хоразм Маъмун академияси, 2023 й. – 206 б. – Босма нашрнинг электрон варианты - <http://mamun.uz/uz/page/56>

ISSN 2091-573 X

Муассис: Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси минтақавий бўлими – Хоразм Маъмун академияси

МУНДАРИЖА
ФИЛОЛОГИЯ ФАҲЛАРИ

Abduraximova J.S. International large-scale assessments	5
Alimova S.S. Ingliz tilida gender kategoriyasi	7
Allaberdiyev A. Buxoro o'g'uz shevalarida ko'makchilarning qo'llanishi	10
Ametova U. Bobur va tasavvuf	13
Amriddinova N.Sh. Phraseological fund of English and Tajik languages with support of structural substantivation	15
Aripova Sh. Tarixiy davrlarda nikoh leksemasi va u bilan bog'liq lug'aviy ifodalarning vujudga kelishi	18
Axmedova Sh.R. Zamonaviy ingliz adabiyotida mif, mifologiya va mifopoetika tushunchalari	22
Azizova N.E. English phrase units and paremiological units for human appearance	24
Badalova J.J. Abdulla Qodiriy ijodining xorijda o'rganilishi	28
Baratova D.S. Aforizmlarning ommaviy axborot vositalarida qo'llanilishi	31
Beginov O.T. Ellipsis hodisasi va uning Janubiy O'zbekiston oronimiyasida voqelanishi	33
Boboqulova G.B. Ingliz va o'zbek tillarida "hayot" yoki "o'lim" ni ifodalovchi elementlariga ega bo'lgan frazeologik birliklar	36
Boltayev N. Radioboshlovchi: kommunikativ strategiya va nutqiy taktika	39
Burxonova M.M. Olfaktorlikning tilshunoslikda o'rganilishi	44
Chariyeva D.A. Comparative analysis of uzbek and turkmen dialects	46
Davidov Yu.J. Polisemiya hodisasining hosil bo'lish sabablari	48
G'afforov N. Tilshunoslikda sport atamaları tahlili	52
Imomqulova G.N. Said Ahmadning "Yalpiz hidi", "Azroil o'tgan yo'llarda" hikoyalarida ijodkor kechinmalari	55
Hamidov H.A. Antropomorfik metaforalarning publisistik matndagi pragmatik imkoniyatlari	58
Jorakulova X. Educational novel - a new type of novel	60
Jorakulova X. Documentary truth and author's hypothesis in the educational novel	63
Jovburieva S.U. O'zbek va ingliz tillari psixologiya terminlarining antonomik xususiyatlari	66
Jumaev B.X. Ingliz va o'zbek tillarida o'lim/death mazmunli frazemalarning chog'ishtirma tahlili	68
Karimjonova Sh.R. Ingliz va o'zbek tillarida kauzativ fe'l yasalishidagi o'xshashlik va farqlar	71
Khudaiberdieva D.M. Combination of colour and sound in the poetry of Sergei Yesenin	74
Khushmurodova Sh.Sh. Language, identity and bilingualism	77
Koziyeva I.K. Rus va o'zbek tili antroponimikasining leksik tizimi	81
Mahmudova X.R. Aholining moliyaviy savodxonligini oshirishda ommaviy axborot vositalarining o'rni va ta'siri	84
Marimbayeva S. Ingliz tilidagi lug'atlarda "Vaqt" tushunchasining izohlanishi	89
Masharibova L.R. Tabiat hodisalarini ifoda etishning onomasiologik prinsiplari	92
Mashrabova B.N. The differences in the use of stylistic devices by female and male translators in the translation process	94
Mukhammadiyarov A. Adjectives in portraying «linguistic personality» in english and karakalpak	99
Muhammadjonova G. Musavvir obrazi va badiiy talqin masalalari	101
Ne'matova G.B. Matbuotda turizmning ko'rinishlari va yo'nalishlari	105
Nigmatullina A.Sh. O'zbek tilida ekoterminlar tarjimasining leksik-semantik xususiyatlari tahlili	109
Qodirova B.I. O'zbek va qozoq tillarida so'zlarning morfologik tarkibiga doir terminlar qiyosi	112
Qosimova F. Til, ong va madaniyatning o'zaro bog'liqligi	115
Qoxxorova M.A. Enhancing english language acquisition through the integration of authentic materials in teaching	118
Qurbonov S. Ironik mazmun ifodalovchi vositalarning pragmatik imkoniyatlari	121
Radjabova D.A. The basic principles for nominating gemstones and minerals	124
Raimova H. Xorazm adabiy muhiti haqidagi ayrim mulohazalar	126
Raxmonov U.T. Rasmiy ish qog'ozlari matnlarini yaratish bo'yicha ko'nikma va malakalarni rivojlantirish usullari	129
Ro'ziyev Q.T. O'zbek tilidagi xalqaro sport terminlari va sinonimlari	131
Shermatova N.I. Ingliz va o'zbek tillari somatizmlarning leksik-semantik tasnifi	135
Shodikhonov S. Military terminology in uzbek, russian, and english languages	138
Soatova N.I. She'riyatda an'anaviylikning badiiy ifodasi	140
Sobirova D.R. Tibbiy reklamalarda nutqiy aktning voqelanishi	143

11. Fisherman, A., Sociolinguistics: A Brief Introduction. Language science, language learning, language teaching. Newbury House language series, Newbury House, 1971, p.126
12. Fought, C. (2006). Language and ethnicity. Cambridge: Cambridge University Press.
13. Grosjean, F. (1982). Life with Two Languages: An Introduction to Bilingualism. Cambridge, Mass: Harvard University Press, 370pp.
14. Hall, S. (1999). From scarman to Stephen Lawrence. History Workshop Journal, 48, 187–197.
15. Holland, D., & Lachicotte, W., Jr. (2007). Vygotsky, mead and the new sociocultural studies of identity. In H. Daniels, M. Cole, & J. Wertsch (Eds.), The Cambridge companion to vygotsky. Cambridge: Cambridge University Press.
16. Joseph, J. E. (2006). Identity and language. In K. Brown (Ed.), Encyclopedia of language and linguistics (pp. 486–492). Boston: Elsevier.
17. Kanno, Y. (2003). Negotiating bilingual and bicultural identities: Japanese returnees betwixt two worlds. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.
18. Laihiala-Kankainen, Sirkka, Sari Pietikäinen & Dufva, H. (red.) (2002). Moniääninen Suomi. Kieli, kulttuuri ja identiteetti. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, soveltavankielen-tutkimuksen keskus.
19. Lave, J., & Wenger, E. (1991). Situated learning: Legitimate peripheral participation. Cambridge: Cambridge University Press.
20. Lawler, S. (2008). Identity: Sociological perspectives. Cambridge, UK/Malden: Polity Press.
21. Lazarus, M., Steinthal, H., : Die Begründer der Völkerpsychologie in ihren Briefen, 3 vols. (Tübingen: Siebeck, 1971-1986);
22. Markosian, N., “What Are Physical Objects?”, Philosophy and Phenomenological Research, 61 (2000), pp. 375-395.
23. McNamara, T. (1987). Language and social identity: Some Australian studies. Australian Review of Applied Linguistics, 10, 33–58.
24. McNamara, T. (1997). Theorizing social identity: What do we mean by social identity? Competing frameworks, competing discourses. TESOL Quarterly, 31(3), 561–567.
25. Norton, B. (2000). Identity and language learning: Gender, ethnicity and educational change. Essex: (Longman) Pearson Education.

UO’K 802.0+808.2+809.437

RUS VA O’ZBEK TILI ANTROPONIMIKASINING LEKSIK TIZIMI

I.K.Koziyeva, o`qituvchi, Buxoro davlat universiteti, Buxoro

***Annotatsiya.** Maqolada rus tilini chet tili sifatida o'qitish metodikasi jihatidan rus shaxsiy ismlari tizimining o'ziga xosligini ko'rib chiqiladi. Rus tilini chet tili sifatida o'qitish mazmuniga atoqli ismlarni kiritish dolzarb muammo bo'lib, ularning rus bo'lmagan talabalar uchun muhim qiyinchiliklarni keltirib chiqaradigan o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olishni talab qiladi. Ta'kidlanishicha, rus antroponimikasining asosiy muammolaridan biri bu rus shaxsiy ismlarining ko'plab shakllari bo'lib, ular o'zbek sinf o'quvchilari tomonidan deyarli sezilmaydi. Rus antroponimlarini muvaffaqiyatli o'zlashtirishga yordam beradigan bir qator usullar haqida aytiladi.*

***Kalit so'zlar:** Antroponim, rus til, o'zbek antroponimikasi, shaxsiy nom, o'zbek nomlari, tilshunoslik, atoqli ismlar, leksik tizim.*

***Аннотация.** В статье рассматривается специфика системы русских личных имен с точки зрения методики обучения русскому языку как иностранному. Включение имен выдающихся личностей в содержание обучения русскому языку как иностранному является актуальной проблемой и требует учета их специфики, что создает значительные трудности для нерусских учащихся. Отмечалось, что одной из основных проблем русской антропонимики является большое количество форм русских личных имен, которые практически незаметны узбекским одноклассникам. Рассказывается о ряде приемов, которые помогут успешно освоить русские антропонимы.*

***Ключевые слова:** Антропоним, русский язык, узбекская антропонимика, личное имя, узбекские имена, Лингвистика, именитые имена, лексическая система.*

***Abstract.** the article considers the peculiarity of the system of Russian personal names in terms of the methodology for teaching Russian as a foreign language. The inclusion of nouns in the content of teaching Russian as a foreign language is an urgent problem and requires taking into account their peculiarities, which creates significant difficulties for non-Russian students. It is noted that one of the main problems of Russian anthroponymy is the numerous forms of Russian Personal Names,*

which are hardly noticed by students of the Uzbek class. It is said about a number of methods that will help to successfully master Russian anthroponyms.

Key words: *Anthroponymy, Russian language, Uzbek anthroponymy, personal name, Uzbek names, linguistics, proverbial names, lexical system.*

Atoqli ismlar rus tilining leksik tizimining ajralmas qismidir, ularning noto'g'ri ishlatilishi va idrok etilishi madaniyatlararo aloqa jarayonida o'zaro tushunishning buzilishiga olib keladi. Antropotsentrik qarashlarga asoslangan tilshunoslik sohasidagi yangi nazariy ishlar, unda til etnosning mentaliteti va madaniyati bilan organik birlikda o'rganiladi, rus tilini har tomonlama chet tili sifatida o'qitish amaliyotining asosi bo'lishi kerak. Birinchidan, bu tilning leksik tizimiga taalluqlidir, bu dunyoni idrok etishning o'ziga xos xususiyatlarini aniq belgilab beradi.

Atoqli ismlar, shu jumladan odamlarning shaxsiy ismlari - antroponimlar tilning leksik-semantik tizimida alohida o'rin tutadi. Ushbu lug'at qatlami ham lingvistik, ham ekstralingvistik omillar ta'siri ostida rivojlanadi va har bir tilda maxsus makrosistemani hosil qiladi. "Dunyo ism va so'zlar bilan yaratilgan va qo'llab-quvvatlangan. Har bir jonzot o'z nomini oladi, xalqlar nomi va so'zi bilan yashaydi, millionlab odamlar o'z joylaridan ko'chib o'tadilar, karlar ommasi qurbonlik va g'alaba sari harakat qiladilar, nom dunyoni zabt etdi" [7, c. 96]. Ushbu tezisni isbotlab, antroponimlar tilning leksik fondining ajralmas va ajratilmas qismi sifatida inson faoliyatining turli jihatlarini bilan ko'plab ko'rinmas iplar bilan bog'langan va ularni o'rganish zamonaviy tilshunoslikning antropotsentrik paradigmasi bilan belgilanadi.

So'nggi yillarda rus tilini chet tili sifatida o'qitish nazariyasi va metodikasi bir qator samarali g'oyalarni ilgari surdi, ularning maqsadi milliy auditoriyada rus tilini o'qitish samaradorligini oshirishdir. Hozirgi vaqtda chet tilidagi matnlarni idrok etish va tushunishning yangi tushunchalari shakllanmoqda, muloqotning kommunikativ tabiati, uning psixologik va lingvistik xususiyatlari aniqlanmoqda, tilni o'zlashtirishda individual omillarning roli aniqlanmoqda, lingvodidaktik maqsadlarda rus va boshqa tillarni qiyosiy o'rganish davom etmoqda. Madaniyatlar muloqoti va madaniyatlararo muloqotga, milliy an'analar va dunyoning milliy til rasmlarining o'ziga xos xususiyatlarini o'rganishga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Shaxsiy ismlarni o'rganish rus bo'lmagan talabalarga rus odamining ichki dunyosiga kirib borish, uning asosiy madaniy va axloqiy qadriyatlarini o'rganish, uning milliy xarakterining xususiyatlarini tushunish uchun noyob imkoniyat beradi.

Atoqli ismlar odamlar bilan muloqot qilish va tushunish uchun juda muhimdir. Masalan, boshqa tilda suhbatga o'tishda biz tanish narsalar va tushunchalarga nisbatan boshqa umumiy so'zlardan foydalanishimiz kerak, ammo qaysi tilda murojaat qilishimizdan qat'i nazar, tanish odamni bir xil ism bilan chaqiramiz. Shunday qilib, to'g'ri nomlar tillararo aloqada qo'llab-quvvatlovchi nuqtalarga aylanadi. Ular tillararo, madaniyatlararo ko'prik vazifasini bajaradilar. Biroq, tegishli ismlarning ushbu qimmatli xususiyati chet tilini o'rganishda va undan tarjima qilishda ismlar va nomlar alohida e'tibor talab etilmasligi haqidagi keng tarqalgan tasavvurni keltirib chiqardi. Ushbu rasmiy yondashuvning natijasi ko'plab xatolar, nomuvofliqlar, matnlarni tarjima qilishda noaniqliklar va chet tilidagi ismlar va nomlardan foydalanishdir.

Atoqli ismlar til to'siqlarini yengishga yordam beradi, ammo asl til muhitida ular murakkab semantik tuzilishga, shakl va etimologiyaning o'ziga xos xususiyatlariga, o'zgartirish va so'z yasash qobiliyatiga, tilning boshqa birliklari va toifalari bilan ko'plab aloqalarga ega. Agar siz ushbu xususiyatlarni bilmasangiz yoki e'tiborsiz qoldirsangiz, unda ismni boshqa lingvistik asosga o'tkazish nafaqat osonlashtirmaydi, balki ism egasini aniqlashni ham qiyinlashtirishi mumkin.

Rus antroponimik tizimi boshqa til tizimlariga nisbatan bir qator xususiyatlarga ega, buning natijasida rus bo'lmagan o'quvchilarda rus tilini o'rganishda rus shaxsiy ismlarining o'ziga xos xususiyatlari bilan bog'liq bir qator qiyinchiliklar yuzaga keladi.

Bunday muammolardan biri rus shaxsiy ismlarining ko'plab shakllari (to'liq, qisqartirilgan, kichraytiruvchi va boshqalar), ya'ni rus shaxsiy ismlari o'zgaruvchanlikka ega, xuddi shu mavzuni ko'pincha bir necha xil usullar bilan nomlash mumkin, uning nomini o'zgartirib, masalan: Grigoriy, Grisha, Grishenka, Grishutka; Barbara, Varya, Varenka, Varyusha va boshqalar.

Rus antroponimikasi tizimi bilan tanishishdagi asosiy muammolardan biri shundaki, boshqa tilga o'tishda ko'pincha bir xil nomning variantini aniqlashda qiyinchiliklar mavjud. Masalan, Vladimir va deminutiv Volodya ismlari hali ham rus bo'lmagan o'quvchilarning ongiga mos keladi, ammo Volodenka, Volodechka va Vova kabi ismlarning variantlari odatda ularning tushunchasidan tashqarida qoladi. Yoki talaba Boris, Borya, Borka, Borenka, Boryushka, Boriska va boshqalar bir xil ismning variantlari ekanligini tushunsa ham, ular tomonidan bildirilgan hissiy baholash ma'nolari ular uchun mavjud bo'lmaydi. Bundan tashqari, ba'zida erkak va ayol ismlari bir xil eshitiladi: Aleksandr, Aleksandra - Sasha, Evgeniy, Evgeniya - Jenya va boshqalar.[2,c.43]

Subhatdoshga murojaat qilish bilan birga keladigan munosabatlar, his-tuyg'ular, baholarning xususiyatiga qarab, rus nomlash tizimida shaxsiy ismlarning bir nechta guruhlari ajratiladi:

1) norasmiy neytral ismlar-bu aniq ifoda bilan birga kelmaydigan odatiy, kundalik ismlar. Ular munosabatlarning tanish-yaqinligini etkazadilar. Keng tarqalgan shakllar - a, - e affikslari va - sha, - nya, - ka (bolalar, yoshlar va yoshlar muhitida) qo'shimchalari bo'lgan ismlardir. Agar bunday murojaat kattalarga tegishli bo'lsa, unda bu tanish-neytral ismlar (Tanya, Sasha, Anya, Jenya, Alyosha, Grisha, Petya, Volodya);

2) mehr-muhabbat, sevgi, do'stlik munosabatlarini bildiruvchi mehrli ismlar. Ular - ochka, - onka, - ushka, kamroq - urka, - utka(Lenochka, Verochka, Marusenka, Mishutka, Tyomochka, Slavik, Sashenka)qo'shimchalari bilan ajralib turadi.;

3) nafrat va e'tiborsizlikni ifodalovchi va-ka qo'shimchasi (Mashka, Tanka, Dimka, Varyka, Vanka)yordamida hosil bo'lgan axloqiy va kamsituvchi ismlar.;

4) so'zlovchining g'azabidan kelib chiqqan vaqtinchalik ifodani ifodalovchi shaxs ismlarining emotsional-hukm shakllari.

Biroq, ruscha nomlarning ko'p sonli shakllari bilan bog'liq qiyinchiliklarga qo'shimcha ravishda, bir qator boshqa muammolar ham mavjud: ulardan biri ruscha nomlar turli qo'shimchalar yordamida yangi nomlar yaratishga qodir; yoki rus tilida uch qismli nomlash tizimi mavjud: otasining ismi boshqa tillarga xos bo'lmagan nomlashning ajralmas qismidir; turli xil kelib chiqishi bo'lgan juda ko'p sonli familiyalar (ismlar va taxalluslar, geografik nomlar, kasblar va boshqalar). Rus bo'lmagan talabalar uchun familiyalarni shakllantirish turlarini tushunish, ularning ma'nosini tushunish, shuningdek rus otasining ismini to'g'ri ishlatish qiyin. Shuningdek, rus tilida nomlarni o'zgartirishning murakkab tizimi mavjud, chunki ko'pincha antroponimlar har xil turlarga moyil bo'ladi; rus tilida ham ko'plab o'zlashmalar mavjud, shuning uchun ko'pincha yetarli ma'lumotga ega bo'lmagan talabalar uchun ism egasi rus yoki chet ellik ekanligini aniqlash qiyin. Ko'pincha nutq odob-axloqi bilan bog'liq muammolar paydo bo'ladi, agar rus bo'lmagan talabalar rus shaxsiy ismlarining shakllari va variantlarini rus odob-axloq qoidalariga mos keladigan tarzda to'g'ri ishlata olmasalar.

Rus bo'lmagan talabalar rus antroponimik tizimi bilan tanishishda yuzaga keladigan yuqoridagi barcha qiyinchiliklar leksik minimumning, shu jumladan shaxs ismlarining etarli darajada rivojlanmaganligi, shuningdek, talabalarga tegishli muammolarni hal qilishga yordam beradigan o'quv qo'llanmalarining etishmasligi va rus antroponimiyasining o'ziga xos xususiyatlari bilan bog'liq.

Antroponimlarning kvalitatif shakllarining hissiy-ekspressiv sufikslari bir qator olimlar A. V. Superanskaya, A. Vejbitskaya, D. I. Yermolovich, N. A. Petrovskiy asarlarida ko'rib chiqilgan [5,c.58]. Atoqli ismning deminutiv shakllarining tuzilishi va ularning shakllanishiga xizmat qiladigan affikslar turlari batafsil tavsiflangan. Hozirgi vaqtda hissiy-ekspressiv sufikslarning semantikasi va ulardan foydalanish sohasi chuqurroq o'rganishni talab qiladi. Antroponimika rivojlanishining hozirgi bosqichida lingvokulturologiya nuqtai nazaridan kvalitatif shakllarning hissiy-baholovchi konnotatsiyasini tavsiflash dolzarb vazifa hisoblanadi. Buning sababi shundaki, shaxsiy ismning u yoki bu affiksini tanlash jamiyat hayotining ijtimoiy va madaniy sohasi, shuningdek etnos dunyosining lingvistik manzarasi bilan bevosita bog'liqdir. Antroponimning semantik tuzilishi leksik tarkibiy qismdan tashqari etnografik, tarixiy madaniy tarkibiy qismni ham o'z ichiga oladi. Rus antroponimiyasi unda ko'plab shakllantiruvchi vositalarning mavjudligi, sub'ektiv baholash shakllarining xilma-xilligi va ushbu shakllarda hissiy ottenkalari ko'pligi bilan tavsiflanadi. O'ziga

xoslik yaratuvchi asosda ifodalanadi, bu erda ko'p sonli tovush o'zgarishlari va qisqartmalar qayd etilgan, shuning uchun tegishli nomlar baholash ma'nosiga ega bo'lgan umumiy otlardan tashqari hissiy-baholovchi so'zlarni shakllantirishga qodir. Kamaytiruvchi va kattalashtiruvchi qo'shimchalari bo'lgan so'zlar turli xil his-tuyg'ularni etkazish, mavzuga munosabatni ifodalash, uni baholash uchun ishlatiladi, shu bilan birga o'zining kichraytiruvchi yoki kattalashtiruvchi ma'nosini saqlab qoladi. [6,c.124]

Shunday qilib, kichraytiruvchi va kattalashtiruvchi qo'shimchalar hissiyotlar va baholarning tashuvchisiga aylanib, sub'ektiv baholashning hissiy-baholovchi qo'shimchalariga aylanadi. Tegishli ismlarda sub'ektiv baholash qo'shimchalari hissiy va baholovchi xususiyatga ega bo'ladi, ushbu shakllardagi hissiy baholash birinchi o'ringa chiqadi va ustunlik qiladi. Subyektiv baholash qo'shimchalari yangi so'zlarni yaratishga xizmat qilmaydi, ular faqat so'zning tuzilishini o'zgartirib, hissiy — modal ottenkasini targ'ib qiladi va sub'ektning chaqirilgan shaxsga shaxsiy munosabatini ifodalash uchun mo'ljallangan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Begmatov E. A. O'zbekiston nomlari ma'lumotiismlari ma'nosi (izoxlilug'at). 14 600 ismlar izoxi.2-nashri. — Toshkent: O'zbekiston milliy ensiklopediyasi (lug'at), 2007. — 608 r.
2. Ivan Shmelyov va Olga Brednus-Subbotina bilan yozishuvi.- Murmansk, Murmanskoye knijnoye izdatelstvo, 1990.
3. Nafasov T. Markayev O'tish: Saytda Harakatlanish, Qidiruv O'zbek etnoantroponimlari // Onomastika O'zbekiston onomastikasi. Sat. tez.II rep. ilmiy-amaliy.conf. - Qarshi, 1989. — P. 136-140.
4. Nikonov V. A. Ism va jamiyat. -M.: Ilmiy. 1974. — 278 p.
5. Superenskaya A.V. Atoqli otlar struktural fonologiya va morfonologiya.-M.: Nauka, 1969.
6. Petrovskiy N.A. Rus shaxsiy ismlar lug'ati.-M.: Izdatelstvo Sovetskaya ensiklopediya,1966.
7. Yermolovich D.I. atoqli otlar va madaniyatlar o'rtasida.-M.: R.Valent, 2001.
8. Komiljonovna K. I. Changes in the system of anthroponyms in the Uzbek language at the end of the 20th century-the beginning of the 21st century //Zien Journal of Social Sciences and Humanities. – 2022. – T. 10. – C. 65-67.
9. Koziyeva I. K. The history of the development of russian anthroponymy //Международный журнал языка, образования, перевода. – 2022. – Т. 3. – №. 3.

UDK: 801.7

AHOLINING MOLIYAVIY SAVODXONLIGINI OSHIRISHDA OMMAVIY AXBOROT VOSITALARINING O'RNI VA TA'SIRI

X.R.Mahmudova, mustaqil tadqiqotchi, O'zbekiston jurnalistika va ommaviy kommunikatsiyalar universiteti, Toshkent

Annotatsiya. Ushbu maqolada aholi moliyaviy savodxonligini oshirishda ommaviy axborot vositalarining o'rni va ta'siri ochib berilib, moliyaviy savodxonlikka qaratilgan televizion dasturlarning bugungi kunda aholining iqtisodiy bilimlarini ta'minlashdagi tutgan o'rni va ahamiyati asoslangan.

Kalit so'zlar: moliyaviy savodxonlik, iqtisodiy siyosat, OAV, iqtisodiy ta'lim, moliyaviy madaniyat, televizion dasturlar, moliyaviy xizmatlar, inson farovonligi va hayot sifati, bilim, ko'nikma va qadriyatlar.

Аннотация. В данной статье раскрывается роль и влияние средств массовой информации в повышении финансовой грамотности населения на основе роли и значения телевизионных программ, направленных на повышение финансовой грамотности, в обеспечении экономических знаний населения.

Ключевые слова: финансовая грамотность, экономическая политика, экономическое образование, финансовая культура, финансовые услуги, телевизионные программы, благосостояние человека и качество жизни, знание, навыки и ценности.

Abstract. This article reveals the role and influence of the mass media in improving the financial literacy of the population on the basis of the role and importance of television programs aimed at improving financial literacy, in providing economic knowledge of the population.

Keywords: financial literacy, economic policy, economic education, financial services, financial culture, human well-being and quality of life, TV Programm, knowledge, skills and values.